

มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

THE LOCAL CULTURAL HERITAGE OF BUA CHUM SUB-DISTRICT, CHAIBADAN DISTRICT, LOPBURI PPOVINCE

สุริยะ หานพิชัย^{1*} และณัฐทิยาภรณ์ การะเกตุ²

Suriya Hanphichai and Natthiyaporn Karaket

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม และ 2) อนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนตำบลบัวชุม เดิมเรียกว่า เมืองบัวชุม มีความเป็นมายาวนานตามหลักฐานทางบันทึกโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านที่อยู่ติดกับโคราช ในอดีตบ้านบัวชุมเป็นเส้นทางการค้าวัวควาย ทำให้เชื่อว่าประชาชนชาวบัวชุมเป็นคนโคราชที่อพยพย้ายถิ่นฐานมา ซึ่งนิยมพูดภาษาไทยเบิ่งบัวชุมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม คือ วัฒนธรรมหัตถกรรม อาทิ ตะกร้า กระบุง การจักสานมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาแบบครูพักลักจำ วัฒนธรรมอาหาร อาทิ แกงบอน แกงขี้เหล็ก มีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาในครัวเรือนจากพ่อแม่สู่ลูก และวัฒนธรรมรำไท่น คณะรำไท่นบัวชุมมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาแบบมุขปาฐะ 2) การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม มีการอนุรักษ์รูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมผสมผสานกับการพัฒนาให้มีความทันสมัยตามยุคสมัย ซึ่งมีการสืบสานดังนี้ 1) รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว 2) หาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง 3) เรียนรู้ฝึกฝน 4) ส่งต่อความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป

คำสำคัญ: วัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลบัวชุมไทย เบิ่งบัวชุม

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: hanphichai@hotmail.com

ABSTRACT

This research is aimed to 1) study the origins and changes of the local cultural heritage of Bua Chum sub-district and 2) conservation the local cultural heritage of Bua Chum sub-district Chaibadan district, Lopburi Province. The 20 Key informants employed comprised chief of a Bua chum sub-district, local wise men, and the Bua chum villagers. The instruments were a participatory observation, an in depth interview form and a data vote form.

The findings showed as follows: The Bua chum sub-district community formerly called mueang Bua chum or Bua chum city had a long history based on the archaic soirees recoded. It was the frontier city next to Korat, a trade route of cattle in former times. As a result it was believed that Bua chum people had migrated from Korat. They spoke the Bua chum Thai-boeng language a local identity. The local culture of Bua chum sub-district were as follows: handicraft culture such, as basket, fine round wicker basket with a square bottom, and basketry inherited from generation to generation in the form of memory, food culture like kaeng bon, kaeng khilek-kinds of local curry inherited from generation to generation in the form of household studies from parents and ram-tone or ram wont culture a Thai folk couple dance dancing round in circles to the accompaniment of music and or singing inherited from generation in the form of oral tradition. The conservation of the local cultural heritage of Bua Chum sub-district they kept these cultures by preserving the form of original culture accompanied by developing so as keep up with the changing world. These preservation were as follows: 1) Transferring from family 2) Finding knowledge by myself 3) Learning and Practicing 4) Sharing knowledge.

Key words: Local Culture, Bua Chum Sub-district, Thai-Boeng Bua Chum

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านภาษา วรรณกรรม งานศิลปะรวมทั้ง ประเพณีและการละเล่นต่าง ๆ ล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึง ปัจจุบัน ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดโยงกันได้อย่างต่อเนื่องแบบกันได้และสามารถนำไปดัดแปลงใช้ได้ตาม ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมและวัฒนธรรมของผู้นำไปใช้ ซึ่งการถ่ายทอด โลกเลียนแบบหรือการดัดแปลงนั้นจะไม่ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนเสียหายไปหากแต่จะทำให้ วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าและดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง โดยมนุษยชาติที่มีความแตกต่างกัน ด้านชาติพันธุ์อันเป็นไปตามกำเนิดของมนุษย์ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ จนทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ และ

พืชพันธุ์ธรรมชาติที่แตกต่างกัน (บุรณ์เชน สุขคุ้ม และธนพล วียาสิงห์, 2556) เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน และการแต่งกาย อันมีอิทธิพลต่อพื้นฐานทางความคิดและความเชื่อทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จนก่อให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่นของตน ซึ่งมนุษย์แต่ละแห่งแต่ละเผ่าพันธุ์จะมีวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าในอดีตโดยสามารถพิจารณาได้จากสิ่งที่เห็นในปัจจุบัน จนกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้โดยแท้ที่จริงมนุษย์ซึ่งเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย (สุรัตน์ เลิศล้ำ และคณะ, 2553) ความแตกต่างกันในด้านชาติพันธุ์มีผลทั้งความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมอันมีผลมาจากประสาทสัมผัสซึ่งมนุษย์ในส่วนต่าง ๆ ของโลกแม้จะฟังในสิ่งเดียวกันก็ได้ยินไม่เหมือนกันและแปลความคนละอย่างตามสภาพพื้นฐานของตน วัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญและอยู่คู่กับสังคมอย่างช้านานเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรเก็บรักษาไว้เพราะเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของชนชาตินั้นได้สร้างขึ้นและยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน ทั้งนี้มรดกทางวัฒนธรรมมีทั้งที่เป็นวัตถุหรือสิ่งที่จับต้องได้และไม่ใช่วัตถุหรือจับต้องไม่ได้ โดยมรดกทางวัฒนธรรมมีคุณค่าและความสำคัญในแต่ละชนชาติไม่ต่างกันแสดงถึงประวัติศาสตร์และรากเหง้า และเป็นสิ่งที่คนรุ่นลูกรุ่นหลานควรที่อนุรักษ์หรือธำรงมรดกวัฒนธรรมนี้ให้สืบต่อไป (พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ, 2557)

ตำบลบัวชุม เดิมเป็นเมืองชัยบาดาลมีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นโท มีที่ตั้งอยู่ที่บัวชุม ขึ้นกับเมืองโคราช ต่อมาได้โอนไปขึ้นกับเมืองวิเชียร มณฑลเพชรบูรณ์ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2447 ได้ยกฐานะเป็นอำเภอมีที่ทำการอยู่ที่บัวชุม ปัจจุบันเป็นที่ตั้งสถานีอนามัยบัวชุม สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูง บางส่วนเป็นที่ราบตอนภูเขา มีแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลำสนธิไหลผ่านเมืองบัวชุมจึงเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างเมืองต่าง ๆ เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอชัยบาดาล โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมที่มีการอนุรักษ์และสืบสานกันมาจนปัจจุบัน อาหารพื้นบ้าน รวมถึงวัฒนธรรมรำไท่นที่เป็นการละเล่นของชาวบ้านในตำบลบัวชุม (คณะกรรมการครูสภาอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี, 2540) วัฒนธรรมท้องถิ่นดังกล่าวมีความเสี่ยงในการที่จะสูญหายจากการแทรกแซงทางวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย รวมทั้งปัจจุบันผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมเป็นผู้สูงอายุรุ่นปู่ตายาย ตลอดจนการสืบทอดสู่บุคคลรุ่นใหม่ที่มีการสืบทอดกันแบบมุขปาฐะและแบบครูพักลักจำไม่มีระเบียบแบบแผน เสี่ยงต่อการสูญหายของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น (ชาญวิทย์ ตีรประเสริฐ, 2549) และอาจเป็นการทำลายมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญได้ และด้วยบทบาทหน้าที่อันสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป จึงได้จัดโครงการจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้น โดยมีพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบลบัวชุมซึ่งเป็นตำบลเก่าแก่แห่งหนึ่งของอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในกาลนี้เองคณะผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการดังกล่าวจึงเห็นควรที่จะศึกษารวบรวมข้อมูลของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ไว้ให้เป็นระบบในหมวดหมู่เดียวกันเพื่อเป็นการดำรงรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาและเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

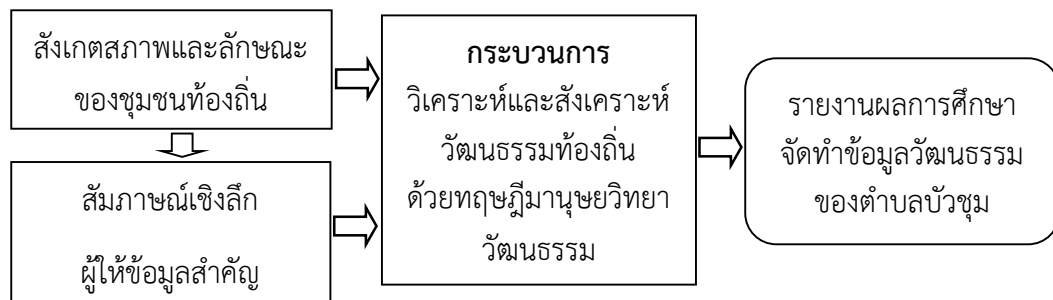
1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ประชาชนชาวบ้านในตำบลบัวชุม และ 2) ผู้นำชุมชนในตำบลบัวชุม ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 20 คน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่เป้าหมายในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลในครั้งนี้ มุ่งศึกษารวบรวมข้อมูลมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นกระบวนการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษาความเป็นมาและสภาพท้องถิ่นในภาพรวม ศึกษาประวัติความเป็นมา การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมเพื่อจัดทำข้อมูลมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจัดเก็บข้อมูลมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ใช้ระยะเวลา 1 ปี ระหว่าง มกราคม 2559 - ธันวาคม 2559

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยตามทฤษฎีระบบ โดยใช้ทฤษฎีมานุษยวิทยาวัฒนธรรมเป็นแนวทางเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของคนที่ย้ายอยู่ในสังคม ซึ่งมีการยึดถือความหมายที่ว่า วัฒนธรรมคือกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นนั่นคือ ทั้งเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในอดีตและในปัจจุบัน ส่วนวิธีการศึกษาที่ใช้ก็คือ มองวัฒนธรรมทุกอย่างทั้งหมดเป็นภาพรวม และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่ต้องการศึกษา ช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้ได้รับข้อมูลจริง (ชนพชร นุตสาระ, 2557) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี รวมทั้งประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยทำการศึกษาในชุมชนตำบลบัวชุม เพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยใช้วิธีการหลายรูปแบบและเป็นวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการประยุกต์ใช้การวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropology Field Work) โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสำรวจชุมชน (Community Survey) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของสังคมในพื้นที่ บริบทสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีลักษณะอย่างไร และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การสำรวจพื้นที่เป้าหมายที่ทำการศึกษาเพื่อศึกษาริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงโดยการสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในพื้นที่ตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 15 คน และผู้นำชุมชนในตำบลบัวชุม จำนวน 5 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาข้อมูลมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมอย่างรอบด้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้ศึกษาจะทำการสังเกตมุ่งเน้นการสำรวจพื้นที่เป้าหมายที่ทำการศึกษา ข้อมูลเพื่อศึกษาสำรวจชุมชนเกี่ยวกับบริบทสภาพแวดล้อม และสภาพทั่วไปของตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดไว้และถ่ายภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาแบบองค์รวมซึ่งสังเกตทุกแง่มุมในกิจกรรมชุมชนทุกด้านของประชาชนในตำบลบัวชุม รวมทั้งความสัมพันธ์ภายในชุมชนวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ

3.2 แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างคำถามในการนำถาม โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยการสร้างความเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อรักษาเวลาในการเก็บบันทึกข้อมูล และหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการได้

3.3 แบบบันทึกข้อมูล (Record Form) เพื่อทำการบันทึกข้อความ เหตุการณ์ที่พบเจอไว้เป็นหลักฐานให้รู้ลักษณะของชุมชนในด้านต่าง ๆ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและกิจกรรมทุกด้านของวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนบัวชุมที่เกิดขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มจากการเข้าสู่พื้นที่ที่กำหนดบทบาทของผู้วิจัยเป็นผู้ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนตำบลบัวชุม โดยใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าเชิงคุณภาพ (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จากข้อมูลที่รับมาจาก 3 แหล่ง คือ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล จากวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นในของตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytical Induction) การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ปรากฏการณ์ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยายโดยการประมวลข้อสรุปตามประเด็นต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีนี้ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจถึงมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมที่มีการดำรงอยู่เปลี่ยนแปลงพัฒนาภายในชุมชน พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพและลักษณะชุมชนตำบลบัวชุม พบว่า ชุมชนตำบลบัวชุมแต่เดิมเรียกว่า เมืองบัวชุม เป็นชุมชนที่มีความเป็นมายาวนาน ตามหลักฐานทางบันทึกโบราณ พบว่าเป็นเมืองหน้าด่านที่อยู่ติดกับโคราช ในสมัยอดีตบ้านบัวชุมเป็นเส้นทางการค้าวัวควาย ทำให้เชื่อว่าประชาชนชาวบัวชุมเป็นคนโคราชที่อพยพย้ายถิ่นฐานมา ประชาชนชาวบัวชุมนิยมพูดภาษาไทยถิ่นบัวชุมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นประชาชนส่วนมาก คือ ชาวบ้านบัวชุมที่ขยับขยายที่ทำกิน ในการทำนา

และปลูกอ้อยซึ่งบริบทและสภาพแวดล้อมของบัวชุมเป็นชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติ มีความสามัคคีกัน

2. ผลการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า ในชุมชนตำบลบัวชุมมีมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ คือ วัฒนธรรมหัตถกรรม วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมการแสดง จากการศึกษาพบรายละเอียด ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมหัตถกรรม

วัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุมมีงานจักสานมีการสืบทอดมาจากรุ่นปู่ย่า ตายาย โดยการศึกษาแบบครอบครัวหลักจำจากพ่อแม่มา แล้วมาหัดทำเองจนเป็นถึงปัจจุบันนี้ การจักสานส่วนใหญ่ จะทำด้วยมือทั้งหมดโดยการเอาไม้สำหรับจักไม้ไผ่มาจักไม้ ซึ่งจะไม่ใช่เครื่องมือชนิดอื่นเลย นอกจาก ไม้ด เล็กมาด คีมไม้

ภาพที่ 2 เครื่องจักสานของชาวบัวชุม

ไผ่ที่นำมาใช้คือ ไผ่สีสุก โดยต้องเลือกไผ่ที่มีลำต้นตรง ลำปล้องยาว ผิวเรียบเป็นมัน เมื่อจะมาใช้ก็จะต้องเอาไม้ไผ่ลงไปแช่น้ำ ประมาณ 3-5 วัน เพื่อป้องกันมด ปลวก มอด เมื่อต้องการนำมาใช้งานให้ตัดตามขนาดที่ต้องการมาผ่าออก แล้วนำมาจักให้เป็นตอก แล้วนำมาตากแดดให้แห้ง การเตรียมหวาย ต้องแช่น้ำให้หวายอ่อนตัว เพื่อสะดวกในการทำงาน หวายสามารถใช้ได้ทั้งเส้นนำไปเป็นกันกระบุง ตะกร้า ฝาชี และเหลาให้เป็นเส้นเล็ก ๆ ใช้ผูกมัดตกแต่งลวดลาย มักเป็นเครื่องจักสานประเภทของใช้ภายในครัวเรือน เช่น กระติบ หวดหนึ่งข้าวเหนียว กระดัง กระบุง กระจาด พัด ตะกร้าหิ้ว ไม้คาน ไม้กวาด ไซ สุ่ม ฝาชี เป็นต้น เครื่องใช้ที่จักสานเสร็จแล้วส่วนใหญ่จะนำมาวางขายหน้าบ้านก็จะมีลูกค้าเข้ามาซื้อบ้าง เป็นบางวัน บางครั้งก็จะมีชาวต่างชาติเข้ามาสั่งให้ทำเป็นรอบ ๆ ไป ส่วนใหญ่ราคา จะอยู่ที่หลักร้อยถึงหลักพัน รายได้ในการจักสานในแต่ละเดือนไม่แน่นอน ซึ่งจะทำในช่วงเวลาว่าง เพราะปกติแล้วอาชีพหลักคือ ทำไร่ ส่วนใหญ่เมื่อว่างจากการทำไร่ ก็จะรับมาจักสานทันที ระยะเวลาในการจักสานถ้าเป็นลูกเล็กหรือขนาดไม่ใหญ่เกินไป ก็จะอยู่ที่ 2-3 วัน ก็แล้วเสร็จ แต่ถ้าลูกที่มีลวดลายเยอะ ๆ ขนาดใหญ่ ๆ อาจใช้เวลาานประมาณหนึ่งอาทิตย์ถึงจะเสร็จงานประเภทนี้สามารถทำเงินได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วเด็กเยาวชนสมัยนี้ไม่ค่อยที่จะหันมาสนใจสักเท่าไรนัก

ทำให้ขาดการสืบทอดวิชาความรู้ด้านงานจักสาน การให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานมาหัดทำก็จะได้สืบสานการจักสานแบบนี้สืบทอดไป

2.2 วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน

ชุมชนบัวชุม มีอาหารพื้นบ้านที่ได้จากอาหารตามธรรมชาติ พืชผัก ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยมีอาหารประจำท้องถิ่นที่สำคัญ อาทิ

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นของชาวบัวชุม

แกงบอน มีวิธีทำคือ บอนที่ใช้ในการทำนั้นต้องเป็นบอนจืดเท่านั้น บางคนจะนำบอนไปนึ่งก่อน แล้วใส่กะทิ หากไม่แน่ใจให้ชิมก่อนจากนั้นนำบอนไปนึ่งให้สุก หรือเปื่อย ปรงพริกแกงคั้นกะทิโดยการแยกหัวและหางไว้ต่างหาก ผัดพริกแกง ใส่พริกแกง เติมน้ำปลาร้า ถ้ามีหมู 3 ชิ้น กากหมู หรืออย่างอื่นที่เราอยากใส่ก็ใส่ได้ เติมน้ำตาล และมะขามเพื่อให้ได้รสเปรี้ยว หวาน หรือใส่ตามใจคนชอบของแต่ละคน การถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนมาจากไหน แต่เรียนมาจากปู่ย่าตายาย โดยการเข้าครัวเป็นประจำอาศัยจำและฝึกทำจนชิน

แกงขี้เหล็ก มีวิธีทำคือ เก็บใบหรือยอดอ่อน ๆ ของต้นขี้เหล็กที่ปลูกไว้ตามริมรั้วบ้าน แล้วเอามาล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำมาต้มแล้วรินน้ำออก 2 น้ำ แต่สมัยโบราณจะคั้นใบย่านางเพื่อให้ได้น้ำใบย่านางใส่ก็ได้ ถ้าแกงไม่เป็นให้นำใบขี้เหล็กมาตำก่อน แล้วคั้นกะทิโดยการแยกหัวและหางออกจากกัน หลังจากนั้นใส่พริกแกงผัด ใส่ปลาร้าเหมือนที่ทำแกงบอน แต่ละคนอาจจะใส่เครื่องปรุงที่ไม่เหมือนกันแล้วแต่ความชอบของแต่ละบุคคล

แกงป่าไก่ มีวิธีทำคือ ผัดพริกแกงใส่กะทิ เติมน้ำนิดหน่อย ผัดพริกแกง แล้วใส่ไก่ เติมน้ำพริกขลุกลิง ใส่มะเขือ ใส่ข้าวคั่วจากนั้นก็ปรุงรสตามใจชอบ

2.3 วัฒนธรรมการแสดงรำโทน

รำโทนเป็นวัฒนธรรมการแสดง และการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นในแถบภาคกลาง สันนิษฐานว่าน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นราชธานีมาจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการส่งเสริมและประยุตต์การแสดงรำโทนให้เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติจึงเป็นนิยมนำมาเล่นกันอย่างกว้าง โดยการเรียกชื่อการรำชนิดนี้มาจากเครื่อง

ดนตรีที่ใช้การตีเป็นหลัก ก็คือ โทน ต่อมาได้มีการนำเครื่องดนตรีชนิดอื่นมาตีประกอบจังหวะเพื่อเพิ่มความครื้นเครง สนุกสนาน เช่น ฉิ่ง ฉับ กรับ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้แต่งเพลงขึ้นมาใช้ร้องประกอบรำโทน

ภาพที่ 4 รำโทนของชาวบ้าน

คณะรำโทนบ้านบัวชุมในปัจจุบันมี คุณตายวย จันทรเต็มดวง เป็นหัวหน้าคณะ ได้รับการสืบทอด การเล่นรำโทน จากนายม่อน ใจมงคล ที่เป็นผู้ขับร้องรำโทนตั้งแต่สมัยก่อน โดยได้รับการสืบทอด ทั้งการเล่นการร้อง และการรำ เพลงที่ใช้ในการรำโทนเป็นเพลงสั้น ๆ คล้าย ๆ คำกลอน เนื้อความในเพลงส่วนใหญ่จะเป็นแนวเกี่ยวพาราสักกัของหนุ่มสาว โอกาสที่ใช้รำโทน มีการประกอบพิธีกรรม และรำโทน สถานที่นิยมเล่นรำโทน ก็คือ ลานกว้าง ๆ อาทิ ลานหน้าบ้าน ลานวัด คณะรำโทนของชาวบ้านบัวชุม มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย มีตั้งแต่ วัยเด็ก และวัยผู้สูงอายุ ลักษณะของโทนที่ชาวบ้านบัวชุมใช้เล่นทำด้วยดินเผา มีรูปร่างคล้ายกลองยาวแต่สั้นกว่า หุ้มด้วยหนังตัวเงินตัวทอง หรือ หนังงูเหลือม ไม่นิยมขึงด้วยหนังวัว ถ้าใช้โทนจากดินเผา และหนังจากตัวเงินตัวทองจะเป็นโทนที่ไพเราะที่สุดระยะเวลาในการเล่นรำโทน ไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน อาจเล่นติดต่อกันหลายชั่วโมงขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ผู้ตีโทน และผู้รำ บทเพลงที่ชาวบ้านบัวชุม นิยมเล่น ได้แก่ เพลงธงชาติไทย รำวงสามัคคี โทนปี่โทน โทนตำบลบัวชุม เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันคณะรำโทนบ้านบัวชุมมีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 90 คน แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ คณะรำโทนบ้านบัวชุมเคยได้นำไปแสดงในสถานศึกษา หน่วยงานในตำบล อำเภอ ที่ใกล้เคียง และตามเทศกาลต่าง ๆ อีกทั้งได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจที่อยากจะเข้ามาเรียนรู้ในตำบล เพื่อเป็นการอนุรักษ์รำโทนของตำบลบัวชุมให้คงอยู่สืบต่อไป

สรุป มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรีที่สำคัญ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมหัตถกรรม อาทิ งานจักสานตะกร้า กระบุง การจักสานมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาแบบครูพักลักจำ 2) วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน อาทิ แกงบอน แกงขี้เหล็ก แกงป่าไก่ ที่มีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาในครัวเรือนสอนแบบตัวต่อตัวจากพ่อแม่สู่ลูกหลาน 3) วัฒนธรรมการแสดงรำโทน ซึ่งคณะรำโทนบ้านบัวชุมมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบ

การศึกษาแบบมุขปาฐะ โดยได้รับสืบทอดการเล่นการร้อง และการรำจากบรรพบุรุษ เพลงที่ใช้ในการรำโทนเป็นเพลงสั้น ๆ คล้ายกับคำกลอน

3. การสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม จากการศึกษาพบว่าการสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นความรู้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้จากครอบครัวผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันและการหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น จากการค้นคว้าเอกสาร จากการสอบถาม การเรียนรู้จากผู้ใกล้ชิดหรือปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ภายในชุมชนและนำไปฝึกฝนเพิ่มเติมจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แล้วจึงนำไปถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ผู้ที่สนใจ โดยมีลักษณะการถ่ายทอดจากการบอกเล่าการอธิบายหรือการแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งต่อตัวบุคคลชุมชนและท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการสืบสานและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้ 1) การรับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัวผ่านการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) การหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 3) การเรียนรู้ฝึกฝนจนสามารถทำได้ และ 4) การส่งต่อความรู้ให้แก่เยาวชนรุ่นต่อไป

4. เงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม พบว่า ปัญหาสำคัญที่พบในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นคือการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมทำให้วิถีชีวิตของชาวบัวชุมเปลี่ยนแปลงไปกระแสวัตถุนิยมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนมีเพียงเด็กและเยาวชนบางส่วนที่ได้เรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะด้านโดยซึมซับจากครอบครัวผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันเท่านั้นทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมถูกละเลย ขาดการยอมรับและขาดความสนใจจากเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่เสี่ยงต่อการสูญหาย ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นต้องใช้การจัดการความรู้โดยมีการอนุรักษ์รูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม ผสมผสานกับการพัฒนาให้มีความทันสมัยและสอดคล้องตามยุคสมัยชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง การจัดการความรู้ของชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนนั้นนับเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อชุมชนขึ้นอยู่กับระบบภายในชุมชนว่ามีการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จนนำไปสู่การจัดการความรู้ในชุมชนที่ต่อเนื่อง โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่ามีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพและลักษณะชุมชนตำบลบัวชุม พบว่า ประวัติชุมชนตำบลบัวชุมนั้น เดิมเรียกว่า เมืองบัวชุม มีความเป็นมายาวนาน ตามหลักฐานทางบันทึกโบราณ เป็นเมืองหน้าด่านที่อยู่ติดกับโคราช ในสมัยอดีตบ้านบัวชุมเป็นเส้นทางการค้าวัวควาย ทำให้เชื่อว่าประชาชนชาวบัวชุมเป็นคนโคราชที่อพยพย้ายถิ่นฐานมา ประชาชนชาวบัวชุมนิยมพูดภาษาไทยเบิ้งบัวชุม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นประชาชนส่วนใหญ่เป็น ชาวบ้านบัวชุมที่ขยายขยายที่ทำกิน ในการทำนาและปลูกอ้อย

ซึ่งบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติ มีความสามัคคีกัน วัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี คือ 1) วัฒนธรรมหัตถกรรม อาทิ งานจักสานตะกร้า กระบุง การจักสานมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาแบบครูพักลักจำ 2) วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน อาทิ แกงบอน แกงขี้เหล็ก มีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาในครัวเรือนสอนแบบตัวต่อตัวจากพ่อแม่สู่ลูกหลาน 3) วัฒนธรรม การแสดงรำไท่น ซึ่งคณะรำไท่นบัวชุมมีการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบการศึกษาแบบมุขปาฐะ โดยได้รับสืบทอดการเล่นการร้อง และการร่ายมาจากบรรพบุรุษ เพลงที่ใช้ในการรำไท่นเป็นเพลงสั้น ๆ คล้ายคำกลอน เนื้อความในเพลงส่วนใหญ่จะเป็นแนวเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว โอกาสที่ใช้รำไท่น มีการประกอบพิธีกรรมและรำไท่น สถานที่นิยมเล่นรำไท่นมักเป็นลานกว้าง ๆ เช่น ลานหน้าบ้าน ลานวัด คณะรำไท่นของชาวตำบลบัวชุม มีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่ส่วนใหญ่เป็นวัยผู้สูงอายุ โดยมีการอนุรักษ์รูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิม ผสมผสานกับการพัฒนาให้มีความทันสมัยตามยุคสมัยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนจะต้องทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนและต้องอยู่ในรูปแบบที่สามารถเผยแพร่ได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการดำเนินการครอบคลุมทุกมิติทั้งระบบเชื่อมโยงท้องถิ่น ท้องที่ และชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุม มีหลายวัฒนธรรมที่ถือเป็นภูมิปัญญาที่งดงามของแต่ละชุมชนจึงมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นบ่งบอกอัตลักษณ์ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชานนท์ วิสุมิตชานนท์ (2558) ที่ศึกษาพบว่า การสืบทอดและสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และญาติพี่น้อง ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดจากการประกอบอาชีพของครอบครัว ทำให้ภูมิปัญญาบางส่วนยังคงมีรุ่นลูกหลานสืบทอดกันมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของจามร พงษ์ไพบูลย์ (2550) ซึ่งศึกษาพบว่า ความหมายของการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง การรับรู้และสามารถเล่นและร้องได้อย่างถูกต้องตามแบบแผน โดยผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลในชุมชนหรือครอบครัว ประสบการณ์ในการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีทั้งแบบทางตรงและแบบทางอ้อม มีการสืบทอดโดยวิธีครูพักลักจำและฝึกปฏิบัติจริงกระบวนการเรียนรู้ และสืบทอดเป็นรูปแบบผสมผสานมีทั้งแบบทางตรงและแบบทางอ้อม

2. การสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวตำบลบัวชุมถือเป็นความฉลาดของบรรพบุรุษในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมอาศัยอยู่เป็นทักษะ ความรู้ความสามารถที่สะท้อนออกในการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีการสะสมตั้งแต่อดีตสืบทอดส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น มีการสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นความรู้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้จากครอบครัวผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันและการหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น จากการค้นคว้าเอกสาร จากการสอบถาม การเรียนรู้จากผู้ใกล้ชิดหรือปราชญ์ เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาภายในชุมชนและนำไปฝึกฝนเพิ่มเติมจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงแล้วจึงนำไปถ่ายทอดส่งต่อไปแก่เยาวชนรุ่นต่อไปหรือแก่ผู้ที่สนใจ โดยมีลักษณะการถ่ายทอดจากการบอกเล่า การอธิบาย หรือการแสดงให้เห็นผ่านสื่อต่าง ๆ อันเป็นแนวทางสำคัญเพื่อให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างความตระหนักและหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอันเป็นส่วนสำคัญในการสืบสานและ

อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดึงดูดของชุมชนให้คงอยู่สืบเนื่องต่อไปมิให้สูญหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานดา เตชะชั้นหมาก (2554) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้การทอผ้ามัดหมี่ของผู้ทรงภูมิปัญญาโดยในการทอผ้ามัดหมี่มีมูลเหตุจูงใจให้เรียนรู้คือรายได้และการเห็นคุณค่าภูมิปัญญาวิธีการเรียนรู้ผ่านระบบครอบครัวและชุมชน ผู้สอนคือ ยาย ย่า แม่ พี่ หรือน้อง เนื้อหาที่เรียนรู้ลดทอนการมัด การย้อม การให้สี และการทอ วิธีการสืบทอดผ่านระบบครอบครัว กลุ่มชุมชน และการเป็นวิทยากรผู้รับการสืบทอด คือ ลูกหลาน สมาชิกกลุ่ม คนในชุมชน และผู้ที่สนใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จามร พงษ์ไพบูลย์ (2550) ที่ศึกษาพบว่า กระบวนการสืบทอดประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเผยแพร่โดยการร้องและเล่นให้ผู้อื่นรับรู้และมองเห็นคุณค่า 2) การกระทำอย่างต่อเนื่องโดยมีการร้องและเล่นต่าง ๆ ตามโอกาสที่เหมาะสมในสังคม 3) การฝึกหัดคนรุ่นใหม่โดยเน้นให้เห็นคุณค่าและความสามารถในการร้องและเล่นมีเวทีสนับสนุนการนำผลงานออกแสดงให้ผู้อื่นชม

3. เงื่อนไขที่มีผลต่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลบัวชุม พบว่า ปัญหาที่พบในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและสังคมทำให้วิถีชีวิตของชาวบัวชุมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งกระแสวัตถุนิยมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ซึ่งมีเพียงเด็กและเยาวชนบางส่วนที่ได้เรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะด้าน โดยซึมซับจากครอบครัวผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันเท่านั้น จึงทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลบัวชุมถูกละเลย ขาดการยอมรับและความสนใจของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ และเสี่ยงต่อการสูญหาย สำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นต้องใช้การจัดการความรู้ ชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง การจัดการความรู้ของชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนเป็นเรื่องที่ทำนายต่อชุมชนมีผลกระทบโดยตรงจากกระแสสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมต่างประเทศจนหลงลืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงาม การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่จึงขึ้นอยู่กับชุมชนว่ามีระบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จนนำไปสู่การจัดการความรู้ในชุมชนผ่านสถาบันของชุมชนได้มีประสิทธิภาพเพียงใด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจมักจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อการคงอยู่ของวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงควรให้การสนับสนุนชุมชนให้มีการจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) ที่ศึกษาพบว่า การสืบทอดและสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอรือเสาะ จังหวัดสงขลา พบว่า ในปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายที่ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งแทบจะหายไป และไม่มีผู้สืบทอดต่อแล้ว เพราะอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาแทรกแซงจนภูมิปัญญาชาวบ้านนั้นคงเหลืออยู่เพียงคำบอกเล่าเท่านั้น ซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ พบว่า การสร้างกลุ่มของแต่ละภูมิปัญญา การส่งเสริม และการสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและสถาบันศาสนา เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะว่าสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงคุณ จันทจร, พิสิษฐ์ บุญไชย และไพรัช ฤทธิยาค (2552) ที่ได้ศึกษาพบว่า ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลางและภาคใต้มีความเกี่ยวเนื่องด้วยกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนซึ่งทำให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ของ

ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะโดยที่ศิลปหัตถกรรมเหล่านั้นได้ส่งสมคุณค่าความเป็นท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคไว้พร้อมที่จะได้รับการสืบทอดและประยุกต์ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนและท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์และการจัดการความรู้ในชุมชนตำบลบัวชุม โดยให้การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและประสานการพัฒนาระหว่างชุมชน วัด และโรงเรียน ในรูปแบบโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น
2. ชุมชน ควรสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างจิตสำนึกความผูกพันและถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านทางกิจกรรมประเพณีที่จัดภายในชุมชนร่วมกับวัดในชุมชน
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนชุมชนด้านบุคลากรและงบประมาณในการเก็บรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน รวมทั้งจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ผู้สนใจได้รับทราบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลบัวชุม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนโดยใช้ฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ควรใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ของชุมชนให้ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กานดา เต๊ะชั้นหมาก. (2554). กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของ
ผู้ทรงภูมิปัญญาไทพวนบ้านหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
วัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการครุสภาอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. (2540). ชัยบาดาลบ้านเรา หนังสือเสริม
ประสบการณ์ ชุดความรู้เรื่องท้องถิ่น. ลพบุรี: มิ่งเมือง.
- จามร พงษ์ไพบูลย์. (2550). กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษา
“เพลงโหม่งฟาง” ของจังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาพัฒนศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชานนท์ วิสุทธิชานนท์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน
ในตำบลคลองแดน อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชาญวิทย์ ตีระประเสริฐ. (2549). พิพิธภัณฑสถานบ้านการแสดงทางวัฒนธรรมและกระบวนการรื้อ
ฟื้นความเป็นไทยเบิ้ง. วิทยานิพนธ์สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ธนพร นุตสาระ.(2557). แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีของชาวกะเหรี่ยงตำบลบ้านจันทร์
อำเภอกลายาณวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่.เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทรงคุณ จันทจร, พิสิฐ บัญไชย และไพรัช ถิตย์ผาด. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. กรุงเทพฯ:
กระทรวงวัฒนธรรม.
- บุรณ์เชน สุขคุ้ม และธนพล วียาสิงห์. (2556). วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กูย
จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทาง
วัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือเชียง
รากน้อย. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุรัตน์ เลิศล้ำ และคณะ. (2553). โครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึง
ปัจจุบันเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำ
โขงและคาบสมุทรมลายา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).